

ЛІТЕРАТУРНО - МУЗИЧНА ПОДОРОЖ «УРОКИ КАЗКИ Й ДОБРОТИ»

Мета: познайомити школярів із життям і творчістю Василя Сухомлинського; донести до свідомості учнів відомості про особистість Людини, Творця, Педагога; розвивати творчі здібності; сприяти вихованню почуття гідності, співчуття, милосердя.

Слово вчителя. Доброго дня, дорогі діти, батьки, гості!

Сьогодні на уроці ми познайомимось із життєвою стежиною великого душею і талантом Учителя, закоханого в дитину, у рідну землю, у мову, у народ.

«Ходімо, діти до школи, – сказав загадковим голосом учитель і помандрував у сад вузькою стежиною. – Так, наша школа буде тут, під голубим небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею. Скиньмо ось тут черевички і підемо босі, як звикли ви бігати ціле літо...»

Незвичайна школа, незвичайний учитель.

Хто ж він, цей учитель?

1-й учень.

Заквітчався святково
Рідний край наш Новоукраїнський.
Усміхнулася дітьми
Наша рідна земля,
Бо сьогодні у гостях
Сам Василь Сухомлинський,
Який світлу дорогу
У світ знань нам проклав.

2-й учень.

І шануємо ми
Його ім'я величне.
Він навчив поважати
Казковий цей світ дітвори.
Він так вміло відкрив
Найцікавішу книжку
І у душі дитячі так глибоко проник.

3-й учень.

Він не тільки навчав,
Він був другом надійним.
Він не тільки до знань,
А в життя нам дорогу проклав.
І сьогодні над нами

В ореолі осіннім
Його образ навіки зоставсь.

4-й учень.

Для дітей він віддав
Своє серце гаряче.
Він навчив нас любити
Споришеві стежки,
Слухати спів солов'їв,
З полем вчив розмовляти,
І під небом прозорим
Світлий клас він відкрив.

1-й учень.

І поклав тоді нам
Тепле сонце в долоні,
Закохав назавжди
В черешневі сади,
І відкрилися душі,
І почулися співи пташині,

І заставив він всіх
Добру пісню свою вже творити.

2-й учень.

Мовчать каштани,
Стомлені і мляві.
Та ось під них у царство тишини
Ввірвались дітки, смуглі і біляві,
Блакитнооочі дочки і сини.
І їх обняв ласкавий цей учитель,
І показав, де радість і краса,
Навчив з каштанами їх говорити,
Маленькі ці замурзані серця.

3-й учень.

У маленьких очах відбивається світ,
Гамірливий, гучний і великий,
Буйна радість зелених дібров,
Білі хмари, моря і ріки.
Сухомлинський в них бачив печаль
І світанків красу незабутню.
Він в руках для них сонце держав
І проміння направив на стежку майбутню.

4-й учень.

І Сухомлинського вагоме слово
У серці нашім колосом зросло.
І не струхнявіє воно ніколи,
Бо несе в серце щастя і добро.
Слово вчителя. Так, це серце несло добро,
щастя і радість усім, хто з ним спілкувався: і
дорослим, і дітям, і зовсім старим людям.
І я пропоную вам, діти, і вам, шановні
дорослі, здійснити подорож у країну Казки

й Доброти. А супроводжувати нас у цій мандрівці будуть добре слово Василя Сухомлинського і його твори.

Вирушаймо в мандрівку!

Учень. Стежинко, стежинко,
Ти нас проведи,
Ми йдемо за тобою –
Покажуй, куди.
Веди через поле,
У ліс і байрак,
Та тільки веди, –
Не петляй лиш ось так!

(Звучить пісня «Стежинка»

М. Шаповаленка на слова М. Ткача).

Слово вчителя. Тепла й лагідна осінь стоїть у Василівці, розкинувши високо над землею блакитні небеса. По садах досягають яблука та груші, ще срібне павутиння літає в повітрі, снує свою дивну пряжу над перелазами. Стоїть лагідна пора бабиного літа.

Веде стежинка нас до сільських хатин, де дбайливі господині розвішали золоті качани під стріхами. А он здалеку стоїть хатина, як молода в осінньому вінку. Стоїть, жде, що хтось загляне до її оселі. Підходимо ближче, прислухаємося:

Десь за полями широкими,
Десь за морями глибокими
Вже спочиває сонечко.
Не заглядає у віконечко.
Слухай мою порадоньку,
Рідний синок чубатенький.
Цвіте мій, любий Василечку,
Спи, засинай, синочку.

Та це ж оселя Олександра й Оксани Сухомлинських. Це в них народився синочок і дали йому ім'я Василь, це йому молода мати співає колискових і ніжно називає Василечком.

Спи, дитиночко кохана,
Баю-баю, люлі-бай.
А ти, місяцю, до рана
Василечка забавляй.
Стану я казки казати
Та співать пісні.
Щоб ти щастя міг зазнати
Хоч в дитячій сні.

(Звучить «Коліскова» В. Івасюка на сл. М. Івасюка).

Подорож життєвою стежиною В.О.Сухомлинського

1-й учень. Народився Василь Олександрович Сухомлинський у селі Василівка на Кіровоградщині в неможливій сім'ї. Батько його, Олександр Омелянович, орав, працював столяром і теслярем

у поміщицьких економіях і селянських господарствах, майстрував колеса й музичні інструменти. Пізніше був сільським активістом, завідував колгоспною хатою – лабораторією, керував трудовим навчанням учнів (з деревообробної справи), був сільським кореспондентом. Мати працювала в колгоспі, займалася домашнім господарством, а зимовими вечорами сиділа над своїм шитвом і розказувала дітям казки (у сім'ї, крім Василя, було ще троє дітей – Іван, Сергій і Меланія). Батьки ніколи не карали дітей, не вживали лайливих слів, дотримувалися традицій народної педагогіки.

Дуже близькими людьми для Сухомлинського були в дитинстві його дідусь і бабуся. З великою любов'ю й теплотою згадує він про свою бабусю Марію в книзі «Як виховати справжню людину»: *«Найближчою людиною в роки ранньої юності була для мене бабуся Марія – чудова людина, якій я зобов'язаний усім, що ввійшло в мою душу гарного, чесного, мудрого. Вона померла напередодні війни, коли їй було сто сім років! Вона відкрила переді мною світ казки, рідного слова й людської краси... Усе найскладніше вона вміла пояснювати казкою».* Бабуся так цікаво, вдумливо й захопливо розповідала казку, що Василькові здавалося, ніби вона її бачить, і він просив показати йому ту казку. І не дивно, що словами прощання бабусі Марії зі своїм дорослим онуком, уже вчителем В.О. Сухомлинським, були саме слова з казки «Про працювитого і ледачого»: *«Людина вмирає, а роки її доброї праці залишаються, якщо тільки вона справжня людина».*

2-й учень. Дуже любив і поважав Василь Олександрович свого діда Овдія, який, переказуючи цікаві оповідання на історичні теми, розкрив йому красу людської праці, прищепив любов до рідної природи, батьківщини. У сім'ї Сухомлинських поважали старших та їхні повчання, про що свідчать слова мами Василя Олександровича: *«У нас усі поважали працю, добре пам'ятали дідівське прислів'я: «Не будуть руки в гною – не буде й губа в лою».*

Крім того, дід умів ще писати й читати, понад усе любив книги. Збирав їх і зберігав як реліквію. Дуже цікаво описує про це Іван Цюпа в книзі «Василь Сухомлинський: Добротворець», побудований на автобіографічних фактах: *«Була в діда невеличка пасіка, кілька вуликів, а головне, було чимало книг різних. Старий ще в революцію з панської економії набрав. Люди реманент*

тягнуть, а дід Овдій цілу хуру книг привіз, хоча й сам не дуже то й грамотний був. Сусіди часом сміються. А він їм у відповідь: «З посміху люди бувають. Постривайте, ось підуть онуки, грамоти навчатся. Для них добром запасуюся». Усі ці книги й перейшли дітям у спадок.

3-й учень. Батько зумів передати своєму синові деякі секрети відомого народного ремесла, тому хлопець ще в дитячі роки умів зробити собі сопілку з бузини, бо дуже захоплювався грою на народних інструментах. Ніхто з колгоспних пастухів не вмів змайструвати таку сопілку, як він. Його сопілка звучала чистіше, ніжніше, хвилювала серця підлітків. Це захоплення музикою залишилося в нього на все життя.

Надзвичайно захоплювала Василя Сухомлинського в дитячі та юнацькі роки народна пісня, красу і багатство якої зуміла розкрити перед ним його мама Оксана Овдівна.

Улітку Василько разом із батьками працював у колгоспі: помагав скирдувати соломі, збирав колоски. Ріс хлопчик жвавим і допитливим. Змалку любив малювати. Але зошити, фарби, пензлі можна було придбати тільки за лікарські рослини. Та бажання малювати було таке сильне, що хлопець цілими днями пропадав у лісі. За склянку насіння акації одержував два зошити, а за фарбами ходив пішки аж у Кременчук (тридцять п'ять кілометрів). У навчанні був старанним і здібним, мав чудову пам'ять. Любив і розумів жарти, був хорошим товаришем. У школу приходив задовго до початку уроків і займався з учнями, яким важко давалася математика.

4-й учень. Одного разу, повертаючись зі школи, Василь побачив гурт дітей (десь із двадцятіро). Йому захотілося погратися з ними, він почав учити їх ліпити снігову бабу. Усі веселилися, сміялися, викрикували на радість. Наступного дня малюки під школою вже чекали свого друга. І так продовжувалося кожен день. Він спеціально не організовував дітей, щоб їх зацікавити, це виходило в нього само собою. Мабуть, це й був початок його учительського шляху.

Сімнадцятирічним юнаком Сухомлинський – учитель мови і літератури – переступив поріг школи і залишився в ній до кінця свого життя. Хіба що війна відірвала його від улюбленого заняття. У бою під Ржевом був тяжко поранений. Ворожий осколок уп'явся йому в груди й заліг біля серця. Понад чотири місяці політрук Сухомлинський лікувався в

госпіталах. Він ще більше зненавидів війну, усе погане й нелюдське.

5-й учень. Війна підірвала здоров'я Василя Сухомлинського. Тяжким було поранення в руку. Хірурги боялися, що руку потрібно буде ампутувати. Перед операцією повідомили про це Василя Олександровича. «Ой, ні, що ви! Будь-що, а руку треба залишити». «Навіщо тобі рука, ти що артист?» - запитав його старенький хірург. «Ні, я вчитель!». І в цьому слові було його життя. Операція була складною, хірурги зробили все можливе, щоб залишити руку.

Після перемоги Василь Олександрович знову повернувся до школи. Його любили батьки і діти. Ще б пак, такого вчителя не любити! За два тижні до початку навчального року він вирішив познайомитися зі своїм шостим класом.

6-й учень. Проїшовся по домівках, але нікого не застав. Матері знизували плечима, мовляв, хто його знає, де їхні діти. Можливо, біля річки, за селом. Так і є. Ватага хлопчаків грала у «війну». Молодий учитель зразу ж і собі поринув у гру. А коли всі натомилися, заповонив юні душі захопливими розповідями про Хмельницького, про героїв громадянської війни. Так і подружилися. Навіть сам директор дивувався: невже це шостий клас, завжди такий непосидючий, так старанно працює на пришкольній ділянці? І що наговорив дітям цей Сухомлинський?

Понад тридцять п'ять років працював Василь Олександрович учителем і директором школи. Тридцять два роки вів педагогічний щоденник, у якому записував свої спостереження за поведінкою дітей. А потім його роздуми виливалися на папір і ставали книгами, статтями. Для наймолодших він написав біля 1500 художніх мініатюр-казок, оповідань, легенд, притч, новел. Найчастіше звертався Сухомлинський до жанру казки, може, ще й тому, що любив у казковій формі про всі речі оповідати своїм дітям Сергійкові й Олі.

«Казка - це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови», - казав Василь Олександрович.

1-й учень. Казку в гості кличемо нині.

Так ведеться споконвік.

День, який почнеться з чуда,

Буде щедрим цілий рік.

2-й учень. Але де ж знаходиться ця дивна країна? Хто нам підкаже?

3-й учень. Веди, стежинко, нас туди,

Ми йдемо лісами, лугом
І пісню просимо: «Ходи,
Будь нашим вірним другом».
Ти з нами трішки погуляй,
І будемо вертатись,
Від нас, стежинко, не тікай,
Ми не дамо сховатись.

ШАНА ПЕДАГОГУ

Вересень квіти зібрав
Скрізь, де вони пламеніли,
Тихо пройшов і поклав
Їх на високій могилі.
В ній Сухомлинський лежить,
Вчитель народний по праву,
Як нам його не любить!
Він наша гордість і слава.
Вчитель, герой і поет,
З серцем палаючим Данко,
Справжній борець-гуманіст
Щастя творив до останку.
Світлі ідеї його
Вічні, як води Дніпрові.
Наш видатний педагог,
Повен добра і любові,
Дітям життя присвятив,
Все їм віддав без вагання,
Він їх безмежно любив,
Знав їх сердець поривання.
В спадщину нам залишив
Чисті джерела науки,
Нас з тих джерел напоїв
Духом безмірно високим.
Він залишив назавжди
Слід після себе у світі,
Слід той не зможуть знести
Сиві і славні століття.

Шану творцю віддає
Юних творців покоління,
Як в Сухомлинського, є
В нас і талант, і горіння.
В школах дитинство дзвенить
Щастям яскравим, як спалах,
Вересень тихо бринить
Росами срібними в травах.

Слово вчителя.

Осінь тиша, ліс, туман,
І ніжні звуки, мов сонати,
Пробачте, що до вас прийшли,
Хоч нас, напевне, не чекали.
Пробачте, що неждани ми,
Непрошені, а в гості завітали.
Але так добре, коли з нами ви,
І було б краще, коли б ви повчали.
Я хочу запитати вас, колего,
Я хочу попросити мудрої поради:
Ну, як навчити оті душі юні
Любити щиро рідний край,
І хату батьківську,
Й зелений гай,
І квіти, й сонце,
І пташиний спів,
Навчити чути ніжну музику полів!
Я навіть хочу повернути час,
Щоб завітали ви сюди, до нас!
Та не підвладні нам секрети неба.
Немає вас,
Та як поради вашої нам треба.
Стежко-мережко,
Веди знов до школи,
Вчителя свого стрічай!
Осінь-чаклунко, зажди, зачекай,
Пам'ять про нього повік зберігай!

*(Звучить пісня «Учителю», муз. і сл.
С.Богайчук, в обр. В. Скорохода).*